

Nazval jsem vás přáteli (V): Hle, jak dobří přátelé

Přátelství, které nabízí křesťan lidem ve svém okolí, bylo vždy důvodem k obdivu. S postupujícím časem se objevují stále nová dějiště a nové výzvy.

07.01.2021

Plynou poslední roky 2. století. Křesťané žijící v Římské říši jsou násilně pronásledováni. Právník jménem Tertullianus, který přilnul ke křesťanství teprve nedávno, se

odhodlá bránit své bratry a sestry ve víře, které nyní zná blíže. Činí tak skrze traktát, ve kterém se snaží informovat správce římských provincií o skutečném životě těch, kdo byli nespravedlivě obviňováni. Sám křesťany obdivoval ještě předtím, než se jím sám stal, zejména mučedníky, ale nyní Tertullián uvádí názor mnohých a v jediné větě shrnuje, co se o těchto malých společenstvích říká: „Hle, jak se navzájem milují!“¹.

O tomto přátelství, které žili první křesťané, máme mnoho svědectví. Krátce předtím, na samém počátku téhož století, napsal biskup svatý Ignác z Antiochie cestou do Říma, kde měl podstoupit mučednickou smrt, dopis mladému biskupovi Polykarpovi. Kromě jiných rad jej povzbuzuje, aby „s mírností“ přicházel k těm, kdo jsou od církve vzdáleni, protože by nebylo užitečné milovat pouze „dobré učedníky“².

Víme totiž, že Kristus se v dějinách zpřítomňuje skrze svoji církev, své svátosti, Písmo svaté, ale také skrze dobročinnou lásku, se kterou my, křesťané, jednáme s lidmi kolem sebe. Přátelství je jednou z „Božích cest na této zemi“³, kterou Bůh otevřel tím, že se stal člověkem, přítelem svých přátel. Na tomto poli je zvlášť hmatatelná tajemná souvztažnost Boží iniciativy a naší odpovědi.

Proto aby Kristus přicházel k druhým skrze naše vztahy, je důležité růst ve ctivosti a v umění přátelství, rozvíjet schopnost *milovat druhé* a *milovat spolu s druhými*, umožňovat, aby se náš život přizpůsobil touze sdílet je s ostatními. Snažme se tedy o to, aby se náš charakter utvářel – či přetvářel –, abychom rostli v laskavosti a dokázali stavět mosty. Mějme touhu, aby i naše gesta, způsob mluvy, práce či vystupování napomáhaly setkávání s druhými. A to vše s

neustálým vědomím toho, jací jsme a jaká máme osobní omezení, neboť existuje nekonečně mnoho způsobů, jak být dobrým přítelem.

Vedle sebe

C. S. Lewis tvrdí, že si představujeme „milence jako ty, kdo na sebe hledí tváří v tvář, zatímco přátele jako ty, kdo stojí vedle sebe“⁴ a upírají zrak k tomu, co udělají, čeho chtějí společně dosáhnout. Přítel nejenže miluje přítele, ale miluje *spolu s ním*, je nadšen aktivitami, plány a ušlechtilými ideály druhé osoby. Toto přátelství mnohdy vyvěrá jen a pouze ze společných činností, které jsou skutečnými obecnými dobry. Přátelé tak společně rostou ve ctnostech, které jsou nezbytné k jejich získání.

V této souvislosti proto velmi pomáhá umět se nadchnout pro dobré věci, mít ušlechtilé ambice. Může se jednat o profesní nebo

akademickou aktivitu; kulturní, vzdělávací nebo uměleckou iniciativu, počínaje četbou nebo posloucháním hudby ve skupině, až po propagaci aktivit pro širokou veřejnost; formy sociální nebo občanské služby; může to rovněž být formační iniciativa, jako je mládežnický nebo rodinný klub, nebo aktivita určená pro šíření křesťanského poselství. Přátelství se upevňuje také podílením se na domácích pracích, jako je zdobení, vaření, kutilství, zahrádkaření, a samozřejmě i sportováním, podnikáním výletů, her a jiných zálib. Všechny tyto aktivity jsou příležitostí k radosti ze společnosti druhého, zde pozvolna roste důvěra a vzájemná otevřenost vůči dalším dimenzím vlastního života. Nakonec je obtížné – a možná dokonce zbytečné – rozlišovat, jestli toto vše děláme proto, abychom byli se svými přáteli, nebo jestli máme přátele k

tomu, abychom s nimi dělali dobré věci.

Naopak ten, kdo na svůj život pohlíží z ryze funkčního hlediska a přemýšlí o všem prakticky, má nejspíše velice omezenou schopnost navazovat přátelství. Může mít nanejvýš spolupracovníky v určitých užitečných činnostech nebo komplice k ukrácení dlouhé chvíle. V takovém případě se přátelství *instrumentalizuje*, protože je využíváno pouze k uskutečnění plánu zaměřeného na sebe.

Mělo by to tak být

Přátelství však neznamena pouze *dělat věci společně*. Má to být „osobní“ přátelství, plné oběti, upřímné: od ty k ty, od srdce k srdci“⁵. Přestože mezi přáteli nejsou vždy zapotřebí slova, jsou vzájemné rozhovory obvyklé. Naučit se rozvíjet dobré rozhovory s jedním člověkem či více lidmi je veliké umění. Proto

ten, kdo chce v přátelství růst, vyhýbá se horečnatému aktivismu a vyhledává vhodný čas k tomu, aby byli spolu, a nedívá se přitom na hodinky ani mobilní telefon. Jestliže se snažíme, aby k této osobní interakci docházelo, je třeba také volit správné místo a prostředí. Proto je užitečné mít společné prostory, kde jsou klidná místa ke vzájemným setkáním. Svatý Josemaría přikládal velký význam hmotnému vybavení center Díla, protože díky dobrému vkusu a rodinné atmosféře měla materiálně přispívat k vytváření přátelského prostředí.

Přizvání někoho, aby se přidal ke skupině přátel a podělil se o inspirativní zkušenost nebo o své úvahy na nějaké zajímavé téma, obvykle přispívá k přirozenému zvýšení úrovně rozhovoru. Rovněž užitečná je společná četba, protože znamená podílet se na velké debatě s autory ze současnosti a minulosti, při

které nás na cestě může doprovodit mnoho nových společníků. Neméně důležitou skutečností, která vyjevuje hlubokou pravdu o člověku, je fakt, že přátelství nás často shromažďuje kolem jednoho stolu, kde si můžeme společně vychutnávat dobré jídlo i nějaký ten nápoj pro odlehčení ducha. Tyto dlouhé rozhovory jsou mnohdy předzvěstí nebe: „Jsou chvíle, kdy to nečekaně zjistíme: ano, snad právě tento ‚věčný život‘ – by existovat měl“⁶.

Opravdové přátelství se však nespokojuje pouze s rozhovorem mezi těmi, kdo skupinu přátel tvoří. Žádá si také chvíle samoty, určitého soukromí, kde je možné hovořit „od srdce k srdci“. Dobří přátelé a příbuzní chápou tuto potřebu a otevírají prostor bez jakékoliv závisti či podezřívavosti. Takto se vytváří vhodné prostředí pro „diskrétní nediskrétnosti“⁷, pro vzájemnou radu, pro důvěru. Také tyto chvíle

Bůh využívá k tomu, aby duchovně doprovázel duše a aby otevíral „netušené horizonty horlivosti“⁸ přátelům, kterým může být sdílení Božího poslání ve světě.

Přátelství v uspěchaném světě

Je také dobré realisticky uvažovat o určitých rysech naší současné kultury, které jsou výzvou pro způsob, jakým přátelství žijeme. Především je třeba říci, že se nejedná o nepřekonatelné překážky. Jednak proto, že máme veškerou Boží milost, ale také proto, že je snadné vidět, že tam, kde je přátelství méně časté a hluboké, je potřebnější a intenzivněji vyžadované srdci mužů a žen. Pokud bychom měli parafrázovat svatého Jana od Kříže, mohli bychom říci: „Kde není přátelství, vlož přátelství a sklidiš přátelství“.

Vzpomeňme například na nadmíru soutěživý tón řeči v některých profesích nebo kruzích. Někdy se to

projevuje pragmatickým či nedůvěřivým smýšlením, třebaže je skryté za ryze vnějškovými dobrými způsoby. Zdálo by se, že pokud v práci zastáváme jiný postoj, může být výsledkem, že druzí z nás budou profitovat. Nesmíme být jistě naivní, ale takové prostředí je třeba očišťovat zevnitř, s lidmi, kteří vykazují jiný způsob života. Pro dosažení pracovních cílů není nutné vyvíjet nátlak, křičet, klamat nebo druhých zneužívat. Křesťan má neustále na paměti, že práce je služba. Proto se snaží být šéfem, kolegou, klientem nebo učitelem, který se může stát dobrým přítelem, aniž by přestával respektovat pravidla, jež jsou každé profesi vlastní.

Atmosféru vhodnou k navázání přátelství můžeme nastolit také tím, že je uchráníme před přílišným stresem, aktivismem nebo roztěkaností. Pravdou je, že v našem

uspěchaném světě je někdy těžké získat klid potřebný k vytváření nových přátelství, také proto, že i když člověk odpočívá, vnímá obvykle určitý neklid i ve chvílích *odpojení*. Právě toto je příležitostí k tomu, abychom druhým pokorně a s vědomím své křehkosti dávali přitažlivý příklad, který je vlastní tomu, kdo „čte život Ježíše Krista“⁹: pozastavovat se, usmívat se, vychutnávat si každý okamžik, kontemplovat, spokojovat se s nepatrnými věcmi, být kreativní v tvorbě alternativních plánů, atd¹⁰.

Naděje je v tom, co nás spojuje

Uchovávat si „pozitivní a otevřený postoj vůči aktuální přeměně sociálních struktur a forem života“¹¹, jak doporučoval svatý Josemaría, prospívá přátelství s mnoha lidmi, také když je dělí určitá generační vzdálenost. Kromě toho je nezbytné hluboce milovat svobodu druhého a

nebýt příliš úzkoprsý, když je možné na některé věci pohlížet z více úhlů. „Určitý způsob vyjadřování“, připomíná prelát Opus Dei, „může totiž vytváření přátelského ovzduší narušovat a ztěžovat. Vyjadřovat např. příliš ostře vlastní názor, dávat najevo, že svůj postoj považujeme za ten nejlepší, nezajímat se o to, co říkají ostatní, to vše člověka uzavírá do sebe“¹².

Je pravda, že se na různých místech rozšířil pohled na život, ve kterém je těžké přijmout některé základní principy mravního zákona. V důsledku toho je někdy popírána samotná možnost dobročinné lásky, totiž přát si dobro druhého jako takové. Toto pojetí se v lidských vztazích stává dost možná předmětem kalkulace vzhledem k jeho užitečnosti nebo vyvolává nepříliš podložené pocity sympatie. Logicky pak z toho může pramenit nepochopení nebo dokonce konflikt.

V této situaci je důležité nezaměňovat dialog, jenž je přátelství vlastní, s filosofickou, právníckou nebo politickou argumentací; přátelský dialog neznamena snažit se druhého přiklonit ke svým myšlenkám, a to ani tehdy, když se jedná o klasické nebo věroučné vyjádření určité pravdy. Neznamena to „nenazývat věci pravým jménem“ nebo ztrácet schopnost rozlišovat dobré od zlého. Naše myšlenkové pochody totiž mají v rámci dialogu hodnotu pouze tehdy, pokud vychází ze společného principu či autority¹³. Ačkoliv v přátelství je čas i na osobní rozhovor, je obvykle lepší hledat shodné postoje než zdůrazňovat to, co nás rozděluje; je místem, kde lze nabídnout svoji osobní zkušenost, bez velké intelektuální propracovanosti, se vši silou toho, kdo sdílí své starosti, radosti i bolesti. Přitom je důležité neustále naslouchat, protože přátelství – jak

říká svatý Josemaría – nespočívá jen v dávání, ale i v porozumění ¹⁴.

Může nám pomoci vědomí, že většina lidí je podstatnou část svého života vedena hlubokou touhou – která je v každém lidském srdci – milovat a být milován. Tato nenasytná touha po smyslu, jednotě, plnosti – i když může být po dlouhou dobu z nejrůznějších důvodů utlumena – se projevuje stále znovu. Dobrý přítel, přestože se mu ne vždy dostane plné pozornosti, umí čekat; dokáže zůstat, i když jsou jeho vlastní představy ohroženy, a otevírá srdce světlu, které rozpoznává v přízni druhého.

Obraz Boží trpělivosti

Svatý Pavel ve slavné velepísni lásky, kterou uvádí ve svém listu Korintským, poznamenává, že „láska je trpělivá“ (1 Kor 12,4). Prelát Opus Dei nám proto připomíná, že „přátelství bývá z velké části

neočekávaným darem, a proto také vyžaduje trpělivost. Špatná zkušenost nebo předsudky mohou někdy zapříčinit, že nějakou chvíli trvá, než ze vztahu s druhou osobou vznikne přátelství. Podobně zde mohou být na obtíž obavy, lidské ohledy či předpojatost. Je dobré vžít se do situace druhých a být trpělivý“

15

—

Svatý Josemaría vždy povzbuzoval k tomu, abychom kráčeli „Božím krokem“. V jeho životě je jednoznačně patrná apoštolská odvaha, se kterou žil, a smělost – také lidská – se kterou vycházel druhým vstříc, i když byli velmi daleko, dokonce s nasazením vlastního života. Postačí připomenout jeho rozhovor s přítelem Pascuaelem Galbem, soudcem, kterého poznal během vysokoškolských studií. Protože to bylo v době náboženské perzekuce, musel kněz překonávat různá nebezpečí, když chodil do

místa jeho bydliště v Barceloně s jediným úmyslem, totiž zas a znovu se setkat se svým přítelem. V jednom z předchozích rozhovorů, v ulicích Madridu, se jej Galbe zeptal: „Co ode mě chceš, Josemarío?“. Na to zakladatel Opus Dei odpověděl: „Mám tě rád. Nepotřebuji nic. Jenom si přeji, abys byl dobrý a spravedlivý člověk“. Totéž mu sdělil i během následujícího setkání, když se sešli, aby naslouchal jeho důvěrným sdělením v těžkých chvílích, aniž by mu přestal pomáhat nalézat pravdu¹⁶.

Zakladatel Opus Dei vytrvale doporučoval zmíněnou trpělivost „která nás vede k tomu, abychom byli chápaví vůči druhým lidem v přesvědčení, že lidé stejně jako víno jsou s přibývajícím věkem lepší“¹⁷. Musíme se snažit mít s druhými stejnou trpělivost, jakou má Bůh s námi, vždyť – jak připomněl Benedikt XVI. – „svět byl vykoupen trpělivostí

Boha a zničen netrpělivostí lidí“¹⁸.
Mít trpělivost neznamena, že
nebudeme muset trpět pro
nedostatečnou odpověď druhých na
naši přízeň nebo proto, že nějakého
přítele uvidíme scházet na cesty,
které pravděpodobně nenasytí jeho
touhu po štěstí. Ve skutečnosti je
třeba trpět s Ježíšovým srdcem, stále
více se ztotožňovat s jeho city, a
nepoddávat se smutku nebo
beznaději.

Zkušenost s odpuštěním přátel je
důvodem naděje v těch
nejtemnějších chvílích života. Jistota,
že na nás přítel čeká, navzdory
našim opovázlivostem, je pro nás
živým obrazem Boha, tohoto prvního
přítele, který čeká, až se navrátíme
do jeho otcovské náruče a který nám
vždy odpouští.

Ricardo Calleja

1 Tertullianus, *Apologeticum*, XXXIX.

2 Srov. sv. Ignác z Antiochie, *List Polykarpovi*, II.

3 Sv. Josemaría, *Boží přátelé*, 314.

4 C. S. Lewis, *Čtyři lásky*, Návrat domů, Praha 1997, str. 57.

5 Sv. Josemaría, *Brázda*, bod 191.

6 Benedikt XVI., encyklika *Spe salvi*, 11.

7 Srov. sv. Josemaría, *Cesta*, bod 973.

8 *Tamtéž*.

9 Sv. Josemaría, *Cesta*, bod 2.

10 Srov. František, encyklika *Laudato si'*, 222-223.

11 Sv. Josemaría, *Brázda*, bod 428.

12 Mons. Fernando Ocáriz, *Dopis preláta*, 1. 11. 2019, 9.

13 Sv. Tomáš Akvinský, *Quodlibet IV*, q. 9, a. 3.

14 Srov. sv. Josemaría, *Cesta*, bod 463.

15 Srov. Jordi Miralbell, *Días de espera en guerra*, Palabra, Madrid, 2017, str. 75; 97 nn.

16 Mons. Fernando Ocáriz, *Dopis preláta*, 1. 11. 2019, 20.

17 Sv. Josemaría, *Boží přátelé*, bod 78.

18 Benedikt XVI., *Homilie*, 24. 4. 2005, inaugurační mše svatá.

.....

pdf | dokument generován automaticky
z <https://opusdei.org/cs-cz/article/nazval-jsem-vas-prateli-v-hle-jak-dobri-pratele/> (03.04.2026)